WELKOM BIJ HET WEBINAR

Samenwerken met het sociale netwerk van gezinnen met meervoudige en complexe problemen

Loraine Visscher
Nelly Heijs

21 november 2023

GM CP Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen

KENNISWERKPLAATS JEUGD FRIESLAND

KENNISWERKPLAATS JEUGD FRIESLAND

Jimmy's

hogeschool Windesheim Dichter bij jou

Stjoer

Community Support.

Samenwerken met het sociaal netwerk van gezinnen met meervoudige en complexe problemen

c4youth ACADEMISCHE WERKPLAATS GRONINGEN

zorgbelang Groningen

rijksuniversiteit groningen
faculteit gedrags- en maatschappijwetenschappen

umcg

GMCP Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen

GM CP Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen

Community Support.

KENNISWERKPLAATS JEUGD FRIESLAND

Loraine Visscher, Universitair docent Orthopedagogiek / Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen Rijksuniversiteit Groningen

Community Support
Nelly Heijs, Directeur / gedragskundige Community Support

Anja Holwerda,
Projectleider en senior onderzoeker Kenniswerkplaats Jeugd Friesland

Wie zit er in deze workshop?

- Jeugdhulpprofessional (57%)
- Beleidsmedewerker gemeente (2%)
- Ervaringsdeskundigen (0%)
- Onderzoeker (11%)
- Onderwijsprofessional (4%)
- Anders (23%)

Het versterken van de eigen kracht van jeugdigen, ouders, gezinnen en hun omgeving is een belangrijke prioriteit van het Nederlandse jeugdbeleid. Het uitgangspunt is dat kinderen, jongeren en ouders over sterke kanten en een sociaal netwerk beschikken die zij kunnen gebruiken om grip te houden op het eigen leven.

In de jeugdwet is vastgelegd dat gezinnen het recht hebben om een familiegroepsplan te maken voordat zij met jeugdprofessionals een hulpverleningsplan opstellen *(Richtlijn samen met ouders en jeugdige beslissen over passende hulp)*

Gezinnen met meervoudige en complexe problematiek (GMCP) hebben vaak geen (ondersteunend) netwerk

Helemaal mee oneens — Helemaal mee eens

★	★	★	★	★
12%	12%	36%	34%	4%

Reacties van de deelnemers

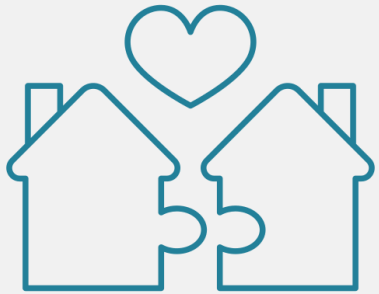

GMCP willen vaak niet dat hun netwerk betrokken wordt bij de hulp

Helemaal mee oneens — Helemaal mee eens

★	★	★	★	★
6%	30%	38%	24%	0%

Reacties van de deelnemers

Ik wil het netwerk van GMCP betrekken maar heb er vaak geen tijd voor

Helemaal mee oneens — Helemaal mee eens

★	★	★	★	★
30%	22%	18%	20%	6%

Reacties van de deelnemers

Het hulpverleningstraject kan alleen geslaagd zijn als er is samengewerkt met het netwerk

Helemaal mee oneens — Helemaal mee eens

4% 14% 22% 30% 28%

Reacties van de deelnemers

Wat is het sociale netwerk?

Het sociale netwerk is een verzamelnaam voor de groep mensen met wie de cliënt **een sociale relatie** onderhoudt. Mantelzorgers horen daarbij, net als (andere) familieleden, vrienden, buren en collega's *(Movisie, 2017)*.

Drie functies van het netwerk

- **Praktische steun**: beroep voor praktische zaken zoals oppas of een klus in huis
- **Psychologische of emotionele steun**: luisterend oor, stoom afblazen, waardering
- **Normatieve functie**: voorbeeldfunctie, rolmodellen voor elkaar en sociale controle

Bron: Baartman, 2010

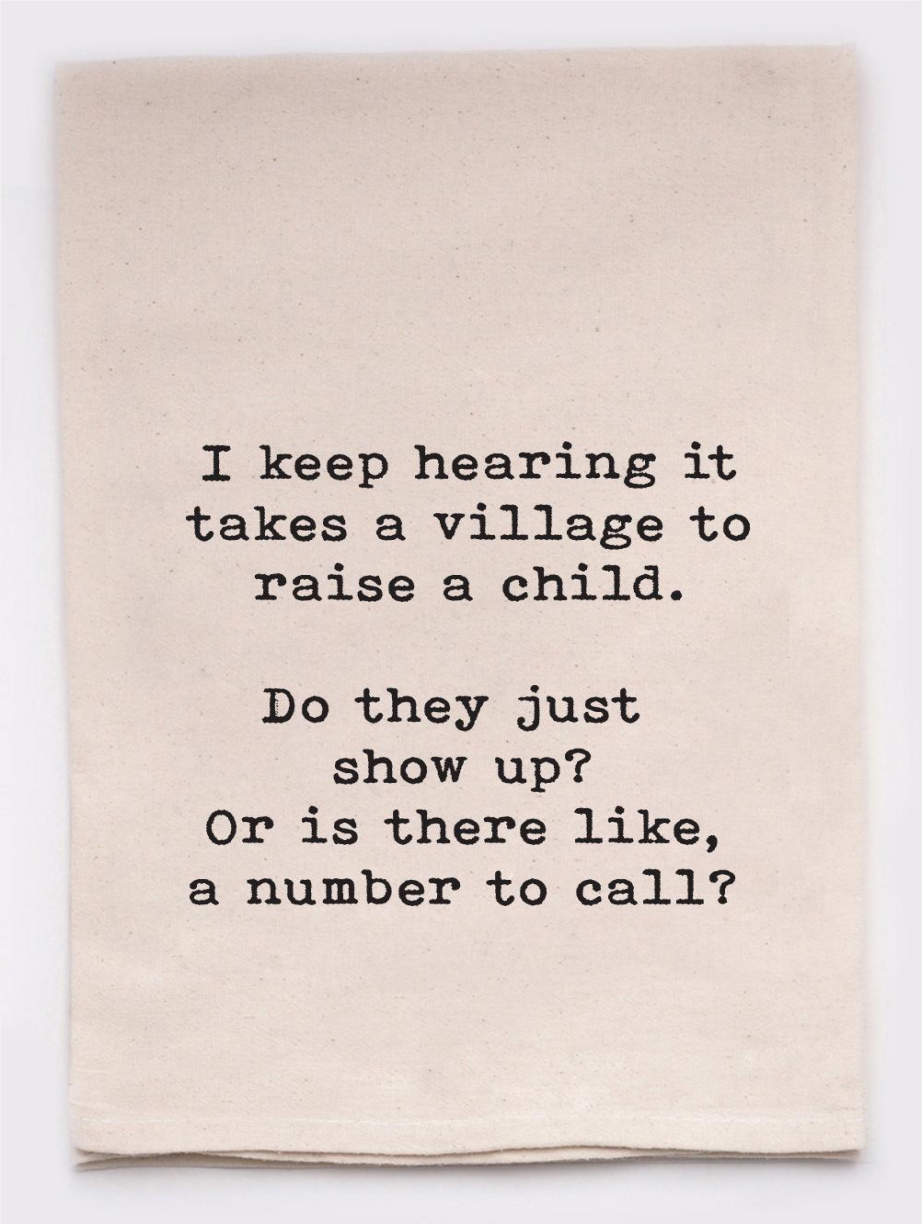
I keep hearing it
takes a village to
raise a child.
Do they just
show up?
Or is there like,
a number to call?

Sociaal netwerk = ondervertegenwoordigd

- Sociaal netwerk is **ondervertegenwoordigd** in de hulp aan GMCP *(Visscher et al., 2020)*
  - Inventariseren v/h netwerk gebeurt wel veel
  - Maar hoe verder..?

- Waar het wel gebeurd hebben gezinnen **positieve ervaringen** *(Visscher et al., 2022)*
  - ‘Er zijn toch wel mensen die iets voor mij willen betekenen’
  - Makkelijker om na afloop v/d interventie hulp te vragen

Ondervertegenwoordiging; WHY?

- **Schaamte** bij het gezin
- Gezin wil nú **professionele** hulp
- **Barrières** die worden ervaren door professionals
  - Netwerk is er niet altijd
  - Netwerk is niet altijd ondersteunend
  - Gezin wil niet dat het netwerk wordt betrokken

Omslag op vier niveaus

- **Individueel**: omslag van de professional in zijn neiging om te gaan handelen, te doen
- **Organisatie**: duidelijke keuze maken voor meer regie voor het gezin en netwerk over de hulp en meer uitgaan van eigen kracht
- **Keten**: verwachtingen rondom wie het probleem oplost, informatie over netwerk bij aanmelding
- **Gezin**: verwachtingen van het gezin

Bron: Tromp et al., 2022

Vier onderdelen in samenwerken met het sociale netwerk van het gezin

- **Bespreekbaar maken** van het betrekken van het netwerk
- **In kaart brengen** en **analyseren** van het netwerk
- **Activeren** en **versterken** van het netwerk
- Samen kijken wat het netwerk kan betekenen **na afloop** van de hulp

Bespreekbaar maken betrekken netwerk

Tips van jongeren en ouders

- **Betrekken vanaf dag 1**
  - Voordat het plan wordt gemaakt
  - Actief aanbieden dat netwerk mag aansluiten bij eerste gesprek
- **Luister naar behoefte van ouders en jongeren**
  - Samen inschatten wat netwerk kan toevoegen
  - Overleggen met betrokkenen: hoe en wat?
- **Creëer vertrouwen voordat met netwerk wordt besproken**
- **Bewustzijn van afhankelijkheid en kwetsbaarheid als personen uit netwerk worden betrokken**

Inventariseren en analyseren netwerk

Tips van jongeren en ouders

- **Regie bij het gezin zelf laten**
  - Wie wil jij inzetten? Wat kan helpen? Wie gaan we benaderen?
  - Respect voor wie het gezin in zijn of haar netwerk wil
- **Out of the box denken: vrienden, familie, anderen?**
- **Samen alle banden langsgaan en betekenis geven**
- **Open vragen stellen (geen ja/nee)**

Activeren en versterken netwerk

Tips van jongeren en ouders

- **Duidelijke afspraken, doel en plan**
  - Helder doel formuleren
  - Duidelijke afspraken maken over het doel en wat er wel/niet gedeeld mag worden
  - Vastleggen van verantwoordelijkheden
- **Oefenen voordat het netwerk benaderd wordt (hoe pak je zoiets aan)**
- **Verwachtingen managen: niet alles kan veranderen in een dag**
- **Ruimte geven als het niet loopt volgens plan (bv. persoon apart spreken, stoppen met gezamenlijke gesprekken)**

Na afloop van de hulp

Tips van jongeren en ouders

- **Vertrouwenspersoon vinden die aan de bel kan trekken als er iets mis gaat**
- **Open gesprek bij afsluiting**
  - Waar staan we nu? Hoe zie je jouw positie in je netwerk? Wat wil je dat het netwerk verder gaat betekenen?
  - Samen kijken hoe je jezelf overeind houdt
  - Tips en tricks delen als hulpverlener: wat kan het netwerk beter wel/niet doen?
  - Verwachtingen van alle betrokkenen in kaart brengen

WAAROM MOEILIJK DOEN ALS HET SAMEN KAN

Loesje

POSTBUS 1045 6801 BA ARNHEM GIRO3254768

Ja, maar ….

- Denk even na over wat voor jou de belangrijkste **‘ja, maar …’** is?

5 meeste gehoorde
Ja, maar ….

Welke **‘ja, maar …’ herken je** in je eigen praktijk?

- Ja, maar het gezin heeft geen netwerk **(25%)**
- Ja, maar het gezin wil zijn netwerk niet betrekken **(36%)**
- Ja, maar het gezin heeft geen ondersteunend netwerk **(27%)**
- Ja maar, het netwerk kan niet wat ik als professional kan **(2%)**
- Ja maar, ik heb hier als professional onvoldoende tijd voor **(8%)**

5 meest gehoorde
Ja, maar ….

- Heb je nog een andere '**ja, maar …**'?
  Graag jullie reacties via de CHAT

De rol van visie, waarden en overtuigingen

- Begin met het waarom - waarom doe je wat je doet?
  - Werken aan je eigen overbodigheid als professional
  - Duurzaam effect hulp
- Hoe kijk jij naar netwerken?
  Zie je het informele netwerk als aanvullend op jouw rol of werk je aanvullend op het gezin en zijn netwerk?
- Zie je het netwerk als doel of als middel?
- Gaat niet alleen om samenwerking met het netwerk, maar ook om netwerkversterking.

Van ‘Ja, maar …’ naar ‘Ja, en …’

Het gezin heeft geen netwerk

- Iedereen heeft een netwerk (hoe klein ook)
- Op welke manier kom je erachter wie betrokken is?
  - Verjaardagskalender, dagelijkse routine, contacten in telefoon of social media langs gaan
- Welke vragen stel je?
  - Van wie ontvang je een felicitatie op je verjaardag?
  - Wie heb je destijds een geboortekaartje gestuurd of van wie heb je een kaartje gekregen?
  - Wie groet je in de buurt?
  - Voor wie sta jij klaar?
    - Wie vindt het belangrijk dat het goed met je gaat?

Van ‘Ja, maar …’ naar ‘Ja, en …’
Het gezin wil netwerk niet betrekken

- Neem het gezin mee in waarom je doet wat je doet
- Achterhaal de drempels en werk hieraan met elkaar (bijvoorbeeld zich schamen voor de troep in huis, de eerste stap in netwerkversterking is dan het huis op orde brengen)
- Voor wie staat het gezin klaar? Vaak staan gezinnen volop klaar voor anderen in hun omgeving, maar zijn er drempels in het vragen van hulp

Van ‘Ja, maar …’ naar ‘Ja, en …’

Het gezin heeft geen ondersteunend netwerk

- Iedereen heeft een netwerk nodig. Wat een goed netwerk is, is voor iedereen anders. Probeer daar **geen oordeel** over te hebben. Wat maakt dat iemand dat contact waardeert?
- Een netwerkanalyse geeft zicht op de kwaliteit van relaties, maakt het gezin bewust van de kwaliteiten en zijn of haar keuzes en wensen.
- Stimuleer het gezin om nieuwe contacten op te doen (afstand nemen van 'negatieve' contacten lukt als nieuwe 'positieve' contacten zijn gelegd).

Van ‘Ja, maar …’ naar ‘Ja, en …’

Het netwerk kan niet wat ik als professional kan

- Wees je bewust van je eigen overtuigingen op dit vlak. Wie is de expert?
- Maak kennis met het netwerk, organiseer een steungroep en bespreek ieders mogelijkheden en kwaliteiten.

Van ‘Ja, maar …’ naar ‘Ja, en …’
Ik heb onvoldoende tijd

- Het zicht krijgen op het netwerk en het netwerk analyseren kost tijd, maar levert je uiteindelijk tijd op. Zicht op het netwerk helpt om gezinnen te stimuleren eerst contact met anderen op te nemen voordat ze jou bellen
- Wees je bewust van waar je je prioriteiten legt.
- Juist bij weinig tijd is het nog belangrijker snel zicht te krijgen op het netwerk, zodat je taken kunt verdelen.

Vragen?

Wat werkt in het samenwerken met het sociaal netwerk?

- Wees duidelijk over je doel – je bent tijdelijk betrokken.
- Start vanaf het 1e contact met het vragen naar het netwerk, wees uitnodigend en laat het terugkomen in ieder contact.
- Samenwerken start met het zicht krijgen op het netwerk.
- Netwerkversterking en netwerk betrekken is zowel doel als middel.
- Werk met steungroepen.

Wat vraagt samenwerken met het sociaal netwerk van jou als professional?

- Blijf trouw aan je eigen visie en waarden.
- Maak principiële keuzes – wat doe je wel/niet? Waar besteed je aandacht aan en waar niet?
- Wees sturend waar nodig – vraag je of het gezin zijn netwerk wil betrekken of wie het gezin wil betrekken?
- Ga niet mee met negatieve gedachten van de jongere of ouder over zijn netwerk, zoek naar mogelijkheden.
- Wees je bewust van je voorbeeldrol.
- Blijf nieuwsgierig.
    - Laat de regie bij het gezin en wees transparant.

Wat levert samenwerken met het sociaal netwerk jou op?

- Delen van verantwoordelijkheden.
- Een bredere blik op de situatie, zorgen en krachten.
- Tijd.
- Duurzaamheid (uiteindelijk een duidelijk plan voor een toekomst zonder/met zo min mogelijk hulpverlening).

Tips

- In kaart brengen van netwerk is *geen doel* op zich
- Kijk vooral naar *mogelijkheden*
- Zoek altijd uit wat er te doen is *in de wijk*, *kijk breder* dan het gezin
- Soms is het nodig eerst aan bepaalde *vaardigheden* te werken, voordat het netwerk kan worden versterkt
- Streef waar mogelijk naar *wederkerigheid*
- Stel *concrete, haalbare doelen* op
- Richt je op het opdoen van *succeservaringen*
- Zorg voor *positieve aandacht* van 1 of meerdere mensen uit het sociale netwerk

Take home voor jezelf …..

Wat ga jij morgen anders doen als het gaat om het samenwerken met het sociaal netwerk bij de hulp aan gezinnen?

- Welke **stap** ga je morgen zetten?
- **Wat** heb je nog nodig om deze stap (nog meer) in de praktijk te brengen?

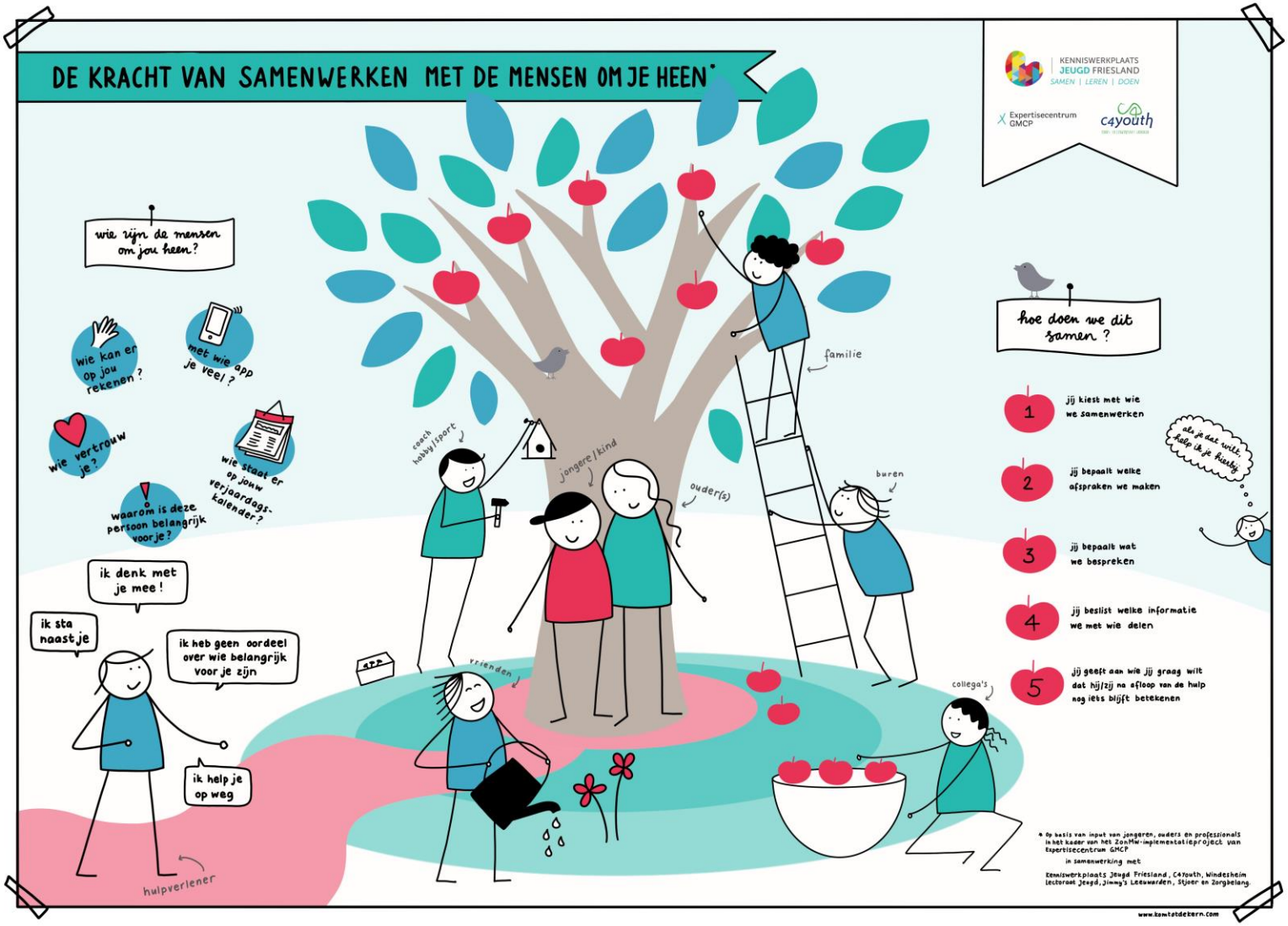
DE KRACHT VAN SAMENWERKEN MET DE MENSEN OM JE HEEN*
KENNISWERKPLAATS JEUGD FRIESLAND
SAMEN | LEREN | DOEN
Expertisecentrum GMCP
c4youth
wie zijn de mensen om jou heen?
Wie kan er op jou rekenen?
met wie app je veel?
wie vertrouw je?
wie staat er op jouw verjaardags-kalender?
waarom is deze persoon belangrijk voor je?
ik denk met je mee!
ik sta naast je
ik heb geen oordeel over wie belangrijk voor je zijn
ik help je op weg
hulpverlener
coach hobby/sport
jongere/kind
ouder(s)
familie
buren
vrienden
collega's
hoe doen we dit samen?
1 jij kiest met wie we samenwerken
2 jij bepaalt welke afspraken we maken
3 jij bepaalt wat we bespreken
4 jij beslist welke informatie we met wie delen
5 jij geeft aan wie jij graag wilt dat hij/zij na afloop van de hulp nog iets blijft betekenen
als je dat wilt, help ik je hierbij
* Op basis van input van jongeren, ouders en professionals in het kader van het ZonMw-implementatieproject van Expertisecentrum GMCP
in samenwerking met
Kenniswerkplaats Jeugd Friesland, C4youth, Windesheim Lectoraat Jeugd, Jimmy's Leeuwarden, Stjoer en Zorgbelang
www.kantetdekern.com

Hartelijk dank voor jullie interesse!

Voor meer informatie:

Expertisecentrum Gezinnen met Meervoudige en complexe problemen

Loraine Visscher (universitair docent)

l.visscher@rug.nl

Community Support

Nelly Heijs of Riny Koersen

n.heijs@communitysupport.nl / r.koersen@communitysupport.nl

Kenniswerkplaats Jeugd Friesland

www.awtjf.nl

Anja Holwerda (projectleider, senior onderzoeker)

holwerda.a@jeugdhulpfriesland.nl

GMCP Expertisecentrum Gezinnen met meervoudige en complexe problemen

KENNISWERKPLAATS JEUGD FRIESLAND

Leestips

- Handreiking voor professionals over samenwerken met informeel netwerk (Noor Tromp, RKJ NH)

https://www.kennisplatformsdnh.nl/documenten/handlerdownloadfiles.ashx?idnv=2228235&utm_medium=email

- Werkboek sociale steun (Ineke Glissenaar, OZJ)

https://www.voordejeugdenhetgezin.nl/binaries/voordejeugdenhetgezin/documenten/publicaties/2022/01/11/werkboek-sociale-steun-handreiking-voor-samenwerking-tussen-formele-en-informele-steun/Werkboek_sociale_steun_02.pdf

- Handreiking Informele Steun (Jurja Steenmeijer, BPSW)

https://www.bpsw.nl/app/uploads/Zorgvdjeugd_Handreiking-Informele-Steun.pdf

Bronnen

- Baartman, H. (2010). *Ouderschap en de betekenis van solidariteit om je heen*. Ouderschapskennis, 13, 182-194
- Bartelink & Verheijden (2015). *Wat werkt bij het versterken van het sociale netwerk van gezinnen?* Nederlands Jeugdinstituut.
- Glissenaar (2021). *In alle soorten en maatjes: sociale steun voorkomt uithuisplaatsing* file:///X:/My%20Downloads/Werkboek_sociale_steun_02%20(2).pdf
- Heijs, N., Koersen, R. (2023). *In 10 stappen samenredzaamheid versterken. Werk volgens de methodiek Community Support en maak jezelf duurzaam overbodig als (gezins)professional.* Expertboek
- Koper, N., Creemers, H. E., van Dam, L., Stams, G. J. J., & Branje, S. (2021). Needs of Youth and Parents From Multi-Problem Families in the Search for Youth-Initiated Mentors. *Youth & Society*, 0044118X211058217.
- Kruijswijk, W.; Veer van der, M.; Brink, C.; Calis, W.; Maat van de J.; Redeker, I. (2014). *Aan de slag met sociale netwerken. De 44 bekendste methoden verzameld.* Movisie.
- Sousa, L. (2005). Building on personal networks when intervening with multi-problem poor families. *Journal of Social Work Practice*, *19*(2), 163-179.
- Tromp, N. (2022). *Kwetsbare gezinnen en de vertrouwde mensen om hen heen. Handreiking voor professionals over samenwerken met informeel netwerk.* Regionale Kenniswerkplaats Jeugd Noord-Holland

Bronnen

- Van Dam, L., ter Beek, E., & Koper, N. (2020). Youth-Initiated Mentoring: Promoting and improving the social networks of youth with complex needs in the Netherlands. In *Mentoring Children and Young People for Social Inclusion* (pp. 64-93). Routledge.
- Visscher, L., Evenboer, K. E., Scholte, R. H. J., Van Yperen, T. A., Knot-Dickscheit, J., Jansen, D. E. M. C., & Reijneveld, S. A. (2020). Elucidating care for families with multiple problems in routine practice: Self-registered practice and program elements of practitioners. *Children and Youth Services Review, 111*, 104856.
- Visscher, L., Jansen, D. E. M. C., Scholte, R. H. J., van Yperen, T. A., Evenboer, K. E., & Reijneveld, S. A. (2022). Elements of care that matter: Perspectives of families with multiple problems. Children and Youth Services Review, 138, 106495.